

REPUBLIKA HRVATSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE
Z A G R E B

Broj: I Kž 548/2013-7

U I M E R E P U B L I K E H R V A T S K E
P R E S U D A

Vrhovni sud Republike Hrvatske, u vijeću sastavljenom od sudaca Vrhovnog suda Vesne Vrbećić kao predsjednice vijeća te Ratka Šćekića, Dražena Tripala, Žarka Dundovića i Perice Rosandića kao članova vijeća, uz sudjelovanje više sudske savjetnice Marijane Kutnjak Čaleta kao zapisničarke, u kaznenom predmetu protiv optuženog B. D. i drugih zbog kaznenog djela iz članka 120. stavka 1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 53/91., 39/92., 91/92., 31/93. - pročišćeni tekst, 35/93. - ispravak, 108/95., 16/96. - pročišćeni tekst i 28/96. - dalje: OKZ RH), odlučujući o žalbama optuženika B. D., S. B.₁, M. J., M. K.₁, S. R., V. R. i S. D.₁ podnesenih protiv presude Županijskog suda u Rijeci od 11. ožujka 2013. broj K-Rz-2/11, u sjednici održanoj 25. rujna 2019. u prisutnosti u javnom dijelu sjednice branitelja optuženog M. J., odvjetnika A. Š.,

pre s u d i o j e:

Odbijaju se kao neosnovane žalbe optuženika B. D., S. B.₁, M. J., M. K.₁, S. R., V. R. i S. D.₁ i potvrđuje prvostupanjska presuda.

Obrazloženje

Presudom Županijskog suda u Rijeci od 11. ožujka 2013. broj K-Rz-2/11, pod točkom 1) izreke, optuženi M. J., M. K.₁, S. R., V. R. i S. D.₁ proglašeni su krivima da su počinili kazneno djelo protiv čovječnosti i međunarodnog prava - ratnim zločinom protiv civilnog stanovništva iz članka 120. stavka 1. OKZ RH, za koje djelo su, na temelju iste zakonske odredbe, optuženi M. J., M. K.₁, S. R. i V. R. osuđeni na kaznu zatvora u trajanju od 20 (dvadeset) godina svaki, dok je optuženi S. D.₁ osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 15 (petnaest) godina, a pod točkom 2) izreke optuženi B. D. i S. B.₁ proglašeni su krivima da su počinili kazneno djelo protiv čovječnosti i međunarodnog prava - ratnim zločinom protiv civilnog stanovništva iz članka 120. stavka 1. OKZ RH u vezi članka 28. OKZ RH, za koje djelo su, na temelju članka 120. stavka 1. OKZ RH, osuđeni na kaznu zatvora u trajanju od 15 (petnaest) godina svaki.

U odnosu na ovaj dio prvostupanjske presude i postavljene imovinsko pravne zahtjeve na temelju članka 132. stavka 2. Zakona o kaznenom postupku („Narodne novine“ broj 110/97., 27/98., 59/98., 112/99., 58/02., 143/02. i 115/06. - dalje: ZKP/97.) oštećenici su upućeni s imovinskopravnim zahtjevom u parnicu.

U odnosu na ovaj dio pobijane presude i troškove kaznenog postupka, na temelju članka 122. stavka 1. u vezi s člankom 119. stavkom 1. i 2. točkama 1., 4., 6. i 8. ZKP/97., odlučeno je da su optuženi B. D., S. B.₁, M. J., M. K.₁, S. R., V. R. i S. D.₁ dužni snositi troškove kaznenog postupka u paušalnom iznosu od 2.000,00 kuna svaki. Optuženi B. D. dužan je snositi i troškove tumača u iznosu od 2.430,00 kuna, nagradu za branitelja po službenoj dužnosti M. M., odvjetnice, u iznosu od 1.845,00 kuna te nagradu za branitelja po službenoj dužnosti A. D., odvjetnika, o čemu će se donijeti posebno rješenje. Optuženi S. B.₁ dužan je snositi i troškove nagrade za branitelja po službenoj dužnosti S. F., odvjetnice, u iznosu od 4.151,25 kuna te putne troškove za svjedoke J. T.₁, u iznosu od 100,00 kuna, D. B., u iznosu od 100,00 kuna i M. K.₂ u iznosu od 356,00 kuna. Optuženi M. J. dužan je snositi i troškove nagrade za branitelja po službenoj dužnosti S. D.₂, odvjetnice, u iznosu od 2.706,00 kuna, troškove tumača u iznosu od 2.925,00 kuna te nagradu za branitelja po službenoj dužnosti A. Š., odvjetnika, o čemu će se donijeti posebno rješenje. Optuženi M. K.₁ dužan je snositi i troškove nagrade za branitelja po službenoj dužnosti V. J., odvjetnice, u iznosu od 2.829,00 kuna, putni trošak za svjedoka S. Ž. u iznosu od 100,00 kuna te nagradu za branitelja po službenoj dužnosti V. T., odvjetnice, o čemu će se donijeti posebno rješenje. Optuženi S. R. dužan je snositi i troškove nagrade za branitelja po službenoj dužnosti Lj. D., odvjetnika, o čemu će se donijeti posebno rješenje. Optuženi V. R. dužan je snositi i troškove nagrade za branitelja po službenoj dužnosti D. K.₁, odvjetnika, u iznosu od 645,75 kuna te nagradu za branitelja po službenoj dužnosti K. D., odvjetnika, o čemu će se donijeti posebno rješenje. Optuženi S. D.₁ dužan je snositi i troškove nagrade za branitelja po službenoj dužnosti D. Š., odvjetnika, u iznosu od 3.990,00 kuna, troškove nagrade za branitelja po službenoj dužnosti B. B., odvjetnika, u iznosu od 369,00 kuna te troškove nagrade za branitelja po službenoj dužnosti Lj. K., odvjetnika, o čemu će se donijeti posebno rješenje. Također je odlučeno da su optuženi B. D., S. B.₁, M. J., M. K.₁, S. R., V. R. i S. D.₁ dužni solidarno snositi putne troškove za svjedoke koji su poimence navedeni u izreci pobijane presude u ukupnom iznosu od 19.120,33 kune, nagrade za stalne sudske vještake, D. Z.₁, u iznosu od 2.612,50 kuna, D. S., u iznosu od 2.612,50 kuna, J. Š., u iznosu od 2.612,50 kuna i J. Č., u iznosu od 4.054,00 kuna, podvozne i putne troškove službenih osoba (predsjednice vijeća i zapisničara) u ukupnom iznosu od 18.613,25 kuna te nagradu za tumače u iznosu od 19.987,50 kuna, dok će se o ostalim troškovima donijeti posebno rješenje.

Istom presudom na temelju članka 353. točke 6. ZKP/97. odbijena je optužba protiv optužene K. P. i optuženog M. K.₃ da bi počinili kazneno djelo protiv Republike Hrvatske - oružanom pobunom iz članka 235. stavka 1. Krivičnog zakona Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 32/93., iako bi pravilno bilo: „Narodne novine“ broj 25/77., 50/78., 25/84., 52/87., 43/89., 8/90., 9/91., 33/92., 39/92., 77/92., 91/92. i 32/93. - dalje: KZRH). U tom dijelu prvostupanjske presude, a u odnosu na troškove kaznenog postupka, odlučeno je da nužni izdaci okrivljenika te nužni izdaci i nagrade za branitelje u tom dijelu padaju na teret proračunskih sredstava.

Protiv ove presude, u odnosu na osuđujući dio, žalbe su pravodobno podnijeli optuženi B. D. po branitelju A. D., odvjetniku, zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja i povrede kaznenog zakona, s prijedlogom da se

pobijana presuda ukine i predmet vrati na suđenje prvostupanjskom sudu, optuženi S. B.₁, kako osobno, tako i po branitelju V. D., odvjetniku, zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, povrede kaznenog zakona, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, odluke o kazni i odluke o troškovima kaznenog postupka, s prijedlogom da Vrhovni sud Republike Hrvatske pobijanu presudu ukine i predmet vrati prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje, optuženi M. J. po branitelju A. Š., odvjetniku, zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, povrede kaznenog zakona, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o kaznenoj sankciji, s prijedlogom da Vrhovni sud Republike Hrvatske preinači pobijanu presudu i oslobodi ga od optužbe ili da istu ukine i predmet vrati prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje, optuženi M. K.₁ po braniteljici V. T., odvjetnici, zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, povrede kaznenog zakona, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, odluke o kaznenoj sankciji i troškovima kaznenog postupka, s prijedlogom da Vrhovni sud Republike Hrvatske pobijanu presudu ukine i predmet vrati prvostupanjskom sudu na ponovni postupak, optuženi S. R. po branitelju Lj. D., odvjetniku, zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, povrede kaznenog zakona, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o kaznenoj sankciji, s prijedlogom da Vrhovni sud Republike Hrvatske pobijanu presudu ukine i predmet vrati prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje, optuženi V. R. po branitelju K. D., odvjetniku, zbog povrede kaznenog zakona i pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, s prijedlogom da Vrhovni sud Republike Hrvatske pobijanu presudu ukine i predmet vrati sudu prvog stupnja na ponovno suđenje i odlučivanje odnosno podredno da istu preinači na način da se oslobodi optužbe za kazneno djelo iz članka 120. stavka 1. OKZ RH te optuženi S. D.₁ po branitelju Lj. K., odvjetniku, zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, odluke o kaznenoj sankciji i bitne povrede odredaba kaznenog postupka, s prijedlogom da Vrhovni sud Republike Hrvatske pobijanu presudu ukine i predmet vrati na ponovni postupak ili optuženog oslobodi od optužbe. Budući da se žalbe optuženog S. B. i njegovog branitelja V. D., odvjetnika, međusobno sadržajno nadopunjuju i u bitnome podudaraju, bit će razmatrane kao jedna žalba ovog optuženika.

Odgovore na žalbe optuženih B. D., S. B.₁, M. J., M. K.₁, S. R., V. R. i S. D.₁ podnio je državni odvjetnik s prijedlozima da se žalbe svih optuženika odbiju te da se potvrdi prvostupanjska presuda.

Spis je u skladu s odredbom članka 373. stavka 1. ZKP/97. prije dostave sucu izvjestitelju bio dostavljen Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske.

O sjednici drugostupanjskog vijeća, na njihovo traženje, obaviješteni su branitelji optuženih M. J. i V. R. te državni odvjetnik. Sjednici vijeća osobno je nazočio branitelj optuženog M. J., A. Š., odvjetnik, dok branitelj optuženog V. R., K. D., odvjetnik i zamjenik Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske nisu pristupili, iako su, prema potvrdi o izvršenoj dostavi uredno obaviješteni pa je sjednica, na temelju članka 374. stavka 4. ZKP/97., održana u njihovoj odsutnosti.

Žalbe optuženika nisu osnovane.

U odnosu na bitne povrede odredaba kaznenog postupka:

Iako optuženi B. D. i S. D.₁ uvodno ističu i žalbenu osnovu bitne povrede odredaba kaznenog postupka, ne navodeći u čemu se sastoji navedena postupovna povreda, iz sadržaja

navedenih žalbi proizlazi kako se njima u stvari osporava pravilnost utvrđenog činjeničnog stanja pa se zbog navedenog, u suštini, radi o prigovorima činjenične naravi, a ne postupovnim prigovorima, o čemu će biti govora kasnije, kada će se razmatrati ova žalbena osnova.

S druge strane, iako optuženi S. B.₁ uvodno označenu bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz članka 367. stavka 1. točke 11. ZKP/97. donekle obrazlaže, iz sadržaja samog obrazloženja međutim proizlazi kako isti samo parafrazira zakonski tekst navedene procesne odredbe, ne konkretizirajući i ne precizirajući na koji način je ostvaren neki od alternativnih modaliteta ove postupovne povrede.

Žaleći se zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz članka 367. stavka 1. točke 11. ZKP/97. optuženi M. J., M. K.₁, S. R. i V. R. potpuno identično i na gotovo suglasan način ističu da se navedena postupovna povreda sastoji u tome što je izreka pobijane presude proturječna razlozima odnosno obrazloženju same presude.

Tako optuženi M. J., obrazlažući ovu žalbenu osnovu, navodi kako je prvostupanjski sud u izreci pobijane presude naveo da je optuženi M. J., kao komandir jedinice Teritorijalne obrane D. (dalje: TO D.), zajedno s optuženim M. K.₁ zapovjedio drugim pripadnicima te osobno s njima sudjelovao u odvođenju civila .... te njihovom zatvaranju ..., iako iz provedenog dokaznog postupka i utvrđenih činjenica nije s dovoljnom sigurnošću utvrđeno je li sastanak u prostorijama poljoprivredne zadruge, na koji se sud prvog stupnja poziva, doista i održan te o čemu se na tom sastanku raspravljalo i kakve su odluke donesene.

Optuženi M. K.₁, ističući ovu žalbenu osnovu, smatra da je prvostupanjska presuda kontradiktorna sadržaju zapisnika o provedenim dokazima i materijalnim dokazima, da je zaključak suda u odnosu na ovog optuženika u suprotnosti s rezultatima provedenih dokaza, a prilikom ocjene provedenih dokaza od strane prvostupanjskog suda izostala je njihova objektivna ocjena, s obzirom da isti nije uzeo u obzir činjenicu da se radi o svjedocima koji su bili pristrani i kod kojih postoje određene negativne emocije u odnosu na ovog optuženika, zbog čega su ga i teretili za navedeno kazneno djelo, pri čemu ovaj optuženik, osim ovako iznesenih paušalnih i općenitih prigovora, ne konkretizira o kojim se konkretnim odlučnim činjenicama i provedenim dokazima radi.

Obrazlažući postupovnu povredu iz članka 367. stavka 1. točke 11. ZKP/97. optuženi S. R. navodi kako ga je sud prvog stupnja izrekom pobijane presude proglasio krivim što je sudjelovao u nezakonitom odvođenju civila, pretežito hrvatske nacionalnosti, s područja C., H. D. i šire okolice te njihovom zatvaranju u Društveni dom u C. i Vatrogasni dom u H. D., iako se u obrazloženju pobijane presude ne navodi da je isti sudjelovao u dovođenju civila u Društveni dom u C., pa stoga nije jasno kako ga je prvostupanjski sud mogao proglasiti krivim za nešto u čemu, po obrazloženju presude, nije sudjelovao.

Identične prigovore ističe i optuženi V. R. navodeći da je u izreci pobijane presude proglašen krivim da je sudjelovao u odvođenju civila iz H. D. u Vatrogasni dom u H. D. i u odvođenju civila iz C. u Društveni dom u C., dok se u obrazloženju prvostupanjske presude navodi da je isti sudjelovao u odvođenju civila samo iz H. D., ali ne i iz C.

Međutim, suprotno navedenim prigovorima ovih žalitelja, po ocjeni drugostupanjskog suda, izreka pobijane presude nije u proturječju s razlozima presude i presuda se u tom dijelu

može u potpunosti ispitati. Ovi prigovori u svom sadržajnom pogledu predstavljaju, u suštini, prigovore činjenične naravi i njima se ustvari osporava pravilnost utvrđenog činjeničnog stanja, o čemu će biti više govora kada će se razmatrati ova žalbena osnova.

Prema tome, protivno navedenim tvrdnjama ovih optuženika, izreka presude nije proturječna razlozima presude, u obrazloženju su navedeni razlozi o svim odlučnim činjenicama koji nisu proturječni, a isto tako ne postoji proturječnost između razloga koji se navode u pobijanoj presudi i sadržaja zapisnika o provedenim dokazima i materijalnim dokazima.

Iz svih iznesenih razloga nisu osnovane žalbe navedenih optuženika zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, jer sud prvog stupnja nije učinio povrede na koje njihove žalbe ukazuju, a nije počinjena niti neka druga bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz članka 379. stavka 1. točke 1. ZKP/97., na koju drugostupanjski sud pazi po službenoj dužnosti.

U odnosu na pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje:

Nisu u pravu optuženi B. D., S. B.₁, M. J., M. K.₁, S. R., V. R. i S. D.₁ kada tvrde da je činjenično stanje pogrešno i nepotpuno utvrđeno, s obzirom da je sud prvog stupnja sve odlučne činjenice u ovom kaznenom predmetu pravilno i u potpunosti utvrdio.

Prije svega, a u odnosu na činjenične prigovore optuženih M. J., S. R. i V. R., koje su oni označavali kao postupovne povrede, treba istaći slijedeće.

Nije u pravu optuženi M. J. kada tvrdi da iz provedenog dokaznog postupka nije s dovoljnom sigurnošću utvrđeno je li sastanak u prostorijama poljoprivredne zadruge, na koji se prvostupanjski sud poziva, doista i održan, o čemu se na tom sastanku raspravljalo i kakve su odluke donesene.

Naime, u odnosu na navedene činjenice prvostupanjski sud je na temelju iskaza mnogobrojnih svjedoka, koji se u ovoj presudi neće ponovno reproducirati, budući su isti u pobijanoj presudi na detaljan način i gotovo u cijelosti reproducirani, utvrdio upravo ove relevantne i odlučne činjenice, a koje se upravo tiču sastanka koji je održan ... 1991., potom je iste cijenio i vrednovao i dovodio ih u međusobnu vezu i u vezu s drugim provedenim dokazima te je na temelju takve detaljne i savjesne analize donio odgovarajuće zaključke. Tako je na temelju iskaza svjedoka M. P.₂, J. M., S. S.₁, M. K.₂ i S. K.₁ utvrđeno da je za područje bivše MZ D. u razdoblju od ... do ... 1991. postojao krizni štab na čijem je čelu bio pok. M. M.₂, a članovi su bili optuženi M. J., M. K.₁, S. i V. R. te J. M., D. P., B. P., M. P.₁, Đ. J., V. S. i B. K.₁, a sastanke su održavali u prostorijama poljoprivredne zadruge u H. D., dok je na temelju iskaza svjedoka S. B., M. M.₃, I. P., M. F., T. Š. i M. K.₂ nedvojbeno utvrđeno kako je krizni stožer u prostorijama poljoprivredne zadruge u H. D. održao sastanak ... 1991., na kojem je i donesena odluka da se preostalo hrvatsko stanovništvo s područja H. D. pokupi i likvidira, o čemu je prvostupanjski sud dao jasne, uvjerljive i dostatne razloge u pobijanoj presudi (list 177-181 obrazloženja), koji su u cijelosti prihvatljivi i za ovaj drugostupanjski sud. Pritom osobito treba imati u vidu i s posebnom pozornošću cijiniti iskaz svjedoka M. K.₂, koji je u inkriminiranom razdoblju obnašao dužnost pomoćnika komandanta u ... odredu OŠTO K. i koji je bio zadužen za obavljanje obavještajnih poslova, a koji odred je djelovao upravo na području H. D., koji je s obzirom na takvu funkciju i poziciju, a koju je

zauzima u srpskim paravojnim postrojbama, zasigurno bio upoznat s navedenim činjenicama i tako nešto mu, zbog posla koji je obavljao i informacija kojima je raspolagao, zasigurno nije moglo promaći nezapaženo.

Isto tako nije u pravu ovaj žalitelj kada tvrdi da je činjenično stanje nepotpuno utvrđeno smatrajući da tijekom dokaznog postupka nije utvrđeno jesu li civili prikupljeni radi njihove likvidacije ili razmjene s hrvatskom stranom, tko je naredio njihovo pogubljenje, tko je to na koncu izvršio, tko je imao faktičnu moć da to spriječi i da kazni počinitelje, te je zbog toga i pogrešno utvrđeno, s obzirom da, po mišljenju ovog optuženika, iz provedenih dokaza ne proizlazi niti njegova odgovornost za nastanak ovog tragičnog događaja. Budući da iste ovakve, potpuno identične žalbene prigovore, ističu i optuženi M. K.¹ te optuženi S. R. to će se drugostupanjski sud očitovati na ovakve žalbene prigovore u ovom djelu obrazloženja drugostupanjske odluke za sve ove optuženike zajedno.

Nasuprot ovakvim tvrdnjama navedenih optuženika, a u odnosu na ove odlučne činjenice, prvostupanjski sud je ove okolnosti utvrdio u potpunosti i na pravilan način.

Naime, prvostupanjski sud je u pobijanoj presudi analizirao iskaze mnogobrojnih svjedoka koji su u inkriminiranom razdoblju boravili na području H. D. i okolnih mjesta i koji o ovim činjenicama imaju neposredna, ali i posredna saznanja.

Tako su u odnosu na činjenicu zbog čega su civili, uglavnom hrvatske nacionalnosti, bili pokupljeni iz svojih kuća te nakon toga smješteni u prostorije Vatrogasnog doma u H. D. detaljno i okolnosno iskazivali svjedoci J. B., M. K.⁴, N. Š., A. K.¹, E. T., O. R. i S. K.¹, a cijeneći njihove suglasne i u bitnim dijelovima identične iskaze, u kojima su oni navodili da im je prilikom odvođenja iz kuća bilo rečeno da će se održati jedan sastanak na kome će netko održati nekakav govor, pravilan je zaključak prvostupanjskog suda da su civili na prijevaran način izvedeni iz svojih kuća i smješteni u prostorije Vatrogasnog doma, budući da niti ovi svjedoci, ali niti drugi provedeni dokazi ne potvrđuju činjenicu da je taj sastanak doista i održan te da je netko doista i održao govor pred tim civilima. Kada se s druge strane imaju u vidu iskazi svjedoka K. J., J. T.², I. L., S. S.², S. A., K. L., O. R., I. Č., T. Š., A. K.¹, J. B., M. P.³, M. B., D. Z.², D. K.², S. K.¹, A. K.², N. Š., Đ. U., M. P. T., M. K.⁵, E. T., I. R.¹ i Lj. R., koji su iskazivali o svojim saznanjima koja se odnose na spašavanje i izvlačenje pojedinih osoba, koje su također bile dovedene u prostorije Vatrogasnog doma, a prije odvoženja na lokaciju B.-,s.“, čak i od strane pojedinih pripadnika srpskih paravojnih formacija (S. D.³, B. P., D. P., S. K.² zv. S., optuženi M. J., S. R. i V. R. te J. Z.), pravilno je utvrđenje prvostupanjskog suda da civili koji su bili dovedeni u Vatrogasni dom nisu bili predviđeni niti za razmjenu s hrvatskom stranom, kako se to u tom trenutku također nagađalo, a što su navodili i pojedini svjedoci. Naime, upravo okolnost da su pojedini pripadnici srpskih paravojnih postrojbi pomagali određenim civilnim osobama koje su bile zatočene u vatrogasnom domu, na vlastitu inicijativu ili na traženje drugih osoba, da ih izvuku iz doma i puste kući, ukazuje na to da se već u tom trenutku jako dobro znalo zbog čega su svi ti civili dovedeni u dom i kakva će u konačnici biti njihova daljnja sudbina, a što s pravom zaključuje u pobijanoj presudi i prvostupanjski sud.

Potpuno su neosnovane žalbe optuženih M. J., M. K.¹ i S. R. u kojima oni ističu da sud prvog stupnja u pobijanoj presudi nije sa sigurnošću utvrdio tko je naredio sačinjavanje popisa civila, tko ih je izvodio iz njihovih domova i odveo u tzv. sabirne centre, a potom na područje B. te tko je imao faktičnu moć da to spriječi, jer je, suprotno navedenim žalbenim

razlozima, prvostupanjski sud ove odlučne činjenice također u potpunosti i na pravilan način utvrdio i za to je dao valjane, jasne i dostatne razloge u prvostupanjskoj presudi. S obzirom da ovi optuženici, osim navedenih činjenica, osporavaju i činjenicu da su oni osobno sudjelovali u inkriminiranim aktivnostima, tvrdeći kako nije dokazano da su i oni sudjelovali u donošenju odluka za prikupljanje i dovođenje civila u tzv. sabirne centre i njihovo kasnije odvođenje u mjesto B., gdje su ti civili likvidirani, a ove okolnosti u izjavljenoj žalbi također osporavaju i optuženi V. R. te optuženi S. D.₁, navodeći kako nije dokazano da su i oni sudjelovali u počinjenju ratnog zločina kako im se inkriminira, to će se u ovom djelu obrazloženja drugostupanjske presude, budući da se radi o jednoj logičnoj cjelini i identičnoj dokaznoj građi, drugostupanjski sud u odnosu na sve ove žalbene prigovore očitovati na istom mjestu.

Prije svega, a u odnosu na ove činjenične prigovore, treba navesti kako je i za utvrđenje ovih odlučnih činjenica prvostupanjski sud tijekom dokaznog postupka ispitao mnogobrojne svjedoke, njihove je iskaze u pobijanoj presudi detaljno reproducirao pa se stoga u ovoj drugostupanjskoj presudi neće ponovno iznositi sadržaji njihovih iskaza, potom ih je dovodio u međusobnu vezu te u vezu s dokumentacijom koju je pročitao i na temelju svega provedenog iste je cijenio i vrednovao, kako pojedinačno, tako i u međusobnoj vezi i ukupnosti i na temelju tako provedenog dokaznog postupka i utvrđenog činjeničnog stanja donio je odgovarajuće zaključke u odnosu na odlučne činjenice, koji su kao takvi u cijelosti prihvatljivi i za ovaj drugostupanjski sud.

Prvenstveno treba napomenuti kako je u odnosu na činjenicu tko je naredio sačinjavanje popisa civila, tko je donio odluku o njihovom izvođenju iz domova i dovođenju u tzv. sabirne centre te s kojim ciljem je sve to učinjeno, taj dio obrazložen u prethodnom dijelu ove drugostupanjske presude gdje je odgovoreno na prigovore činjenične naravi optuženog M. J., a kojima je on osporavao da je takav sastanak navedenog sadržaja i dogovora doista i održan, pa se stoga optuženici J., K.₁ i S. R., radi izbjegavanja suvišnog i nepotrebnog ponavljanja, upućuju na dio iz prethodnog obrazloženja ove drugostupanjske odluke.

U odnosu na žalbene prigovore ovih optuženika da nije dokazano da su i oni sudjelovali u počinjenju kaznenog djela, kako je to opisano u činjeničnom opisu izreke pobijane presude, potrebno je navesti kako takvi prigovori također nisu osnovani.

Naime, i u odnosu na radnje koje se inkriminiraju optuženima M. J., M. K.₁, S. R., V. R. i S. D.₁ prvostupanjski je sud pravilno utvrdio činjenično stanje i na potpuno nedvojbeni način utvrdio kakva je bila aktivnost i kakav je bio doprinos svakog od optuženika u počinjenju ovog kaznenog djela.

Iz cjelokupne dokazne građe, a osobito iskaza brojnih svjedoka, koji o dužnostima koje su ovi optuženici obnašali i njihovim aktivnostima imaju neposrednih saznanja, budući su u inkriminiranom razdoblju živjeli i boravili na području H. K., H. D. i okolnih mjesta, nije sporno da je optuženi M. J. bio pripadnik ... odreda OŠTO K. i obnašao je dužnost komandira jedinice TO D., da je optuženi M. K.₁ u to vrijeme bio komandir milicije tzv. SAO K., čiji su pripadnici bili i optuženi S. i V. R., dok je S. D.₁ bio pripadnik TO D., koja je bila u sastavu ... odreda OŠTO K.

Što se tiče daljnjih prigovora ovih optuženika, a vezano za njihovo učešće u inkriminiranom događaju, pravilan je zaključak prvostupanjskog suda da su oni u tome imali aktivno učešće, upravo onako kako je to opisano u činjeničnom djelu izreke pobijane presude.

Tako je u odnosu na optuženog M. J. prvostupanjski sud pravilno utvrdio kako je isti, kao komandir TO D., pripadnicima svoje postrojbe izdavao naredbe da se civilno stanovništvo protuzakonito zatvara u prostorije Vatrogasnog doma, gdje se i osobno nalazio kada su civili dovođeni, da je podređenim pripadnicima svoje postrojbe naredio da drže stražu u i oko doma, da je također bio prisutan kada su civili izvedeni iz doma i potom odvedeni na područje B. te je i osobno sudjelovao u protuzakonitom zatvaranju civila radi njihove kasnije likvidacije (svjedoci J. B., A. K.₂, M. Č., J. J., E. T., S. S.₂, O. R. i S. K.₁).

I u odnosu na optuženog M. K.₁ pravilno je sud prvog stupnja na temelju iskaza svjedoka očevidaca utvrdio da je isti, kao komandir milicije tzv. SAO K., a koja se u to vrijeme nalazila u sastavu TO D., ne samo izdavao naredbe da se prikupljaju civili na području H. D. i okolnih mjesta, već je isti u tome i osobno sudjelovao, znajući pritom od početka kakva će biti krajnja sudbina civila koji su bili zatočeni u Vatrogasnom domu (svjedoci S. S.₂, B. K.₂ i M. Č.). Također je u odnosu na ovog optuženika s pravom sud prvog stupnja otklonio kao neistinitu i neuvjerljivu obranu u kojoj je isti naveo da se u inkriminiranom razdoblju nije nalazio na području H. D., već da je u to vrijeme boravio kod svoje sestre, koja živi na području Republike Srbije, pa stoga nije niti mogao sudjelovati u počinjenju ovog kaznenog djela, s obzirom da je iz suglasnih i identičnih iskaza svjedoka M. P.₃, J. P., M. B., M. S.₁, S. K.₁, S. S.₂, M. P. T. i osobito bratića optuženika, Đ. U., na potpuno nedvojben način utvrđeno kako su svi oni u inkriminiranom razdoblju vidali upravo ovog optuženika u uniformi i s naoružanjem na području H. D. te i oni u cijelosti potvrđuju iskaze svjedoka koji su naveli da su ga osobno vidali u i oko Vatrogasnog doma u predmetnom razdoblju.

S obzirom na navedena jasna, precizna i nedvosmislena utvrđenja prvostupanjskog suda, a vezano za boravak ovog optuženika u inkriminiranom razdoblju, to je isti s pravom odbio dokazne prijedloge optuženog M. K.₁ da se u odnosu na ove okolnosti ispituju osobe koje o tome imaju određenih saznanja, odnosno da se od nadležnih vlasti države u kojoj optuženik živi provjere podaci o njegovom kretanju i boravku u spornom razdoblju, budući je činjenično stanje u odnosu na ovu odlučnu činjenicu u potpunosti i na pravilan način utvrđeno.

Za razliku od ovih optuženika, za koje je utvrđeno da su imali i određenih zapovjednih ovlasti, pravilan je zaključak prvostupanjskog suda da su optuženi S. i V. R. te S. D.₁, imali isključivo izvršne odnosno provedbene ovlasti i s obzirom na svoj status nisu imali nikakvih zapovjednih ovlasti, što ne znači da i na taj način nisu mogli sudjelovati u izvršenju ovog kaznenog djela.

Naime, brojni svjedoci koji su u potpunosti identično iskazivali o svojim saznanjima koja se odnose na optužene S. i V. R. naveli su kako se radi o osobama koje nisu imale zapovjednih odgovornosti, budući da su bili obični pripadnici milicije tzv. SAO K., međutim, bez obzira na to isti su, po kazivanju svjedoka, ipak bili jedni od „glavnih“ na području H. D. i kao takvi su od samog početka, nakon donošenja takve odluke, aktivno i bez bilo kakve rezerve sudjelovali u sakupljanju civila i njihovom odvođenju u Vatrogasni dom, njihovom čuvanju u domu, znajući pri tome vrlo dobro kakva će biti njihova konačna sudbina prilikom

odvoženja na lokaciju B. (svjedoci M. Č., J. J., N. B., M. P.₂, Đ. U., M. K.₂, S. K.₁, T. Š., M. S.₂, S. S.₂ i S. B.₂).

Također su potpuno neosnovani prigovori optuženih S. i V. R. u kojima oni tvrde da su izrekom pobijane presude proglašeni krivima da su, zajedno s još nekim drugim osobama, sudjelovali u odvođenju civila iz njihovih domova u H. D. i C., dok je u obrazloženju presude utvrđeno kako su isti sudjelovali u odvođenju civila samo u H. D., ali ne i u C.

Naime, u odnosu na ove žalbene prigovore treba napomenuti da su točkom 1. izreke pobijane presude isti proglašeni krivima da su zajedno s ostalim optuženicima te drugim pripadnicima TO D. i milicije tzv. SAO K. u vremenskom razdoblju od ... do ... 1991. u H. D., C. i B. počinili kazneno djelo ratnog zločina iz članka 120. stavka 1. OKZ RH, na štetu najmanje 75 civila, pri čemu se u činjeničnom opisu izreke prvostupanjske presude ne precizira i ne čini razlika između osoba koje su djelo počinile u H. D., u odnosu na osobe koje su djelo počinile u C., a niti se činjeničnim opisom izričito navodi da su optuženici sudjelovali u protuzakonitim radnjama u oba ova mjesta, s obzirom da se radi o jedinstvenom događaju. S druge strane u obrazloženju pobijane presude prilikom utvrđivanja ovih odlučnih činjenica, na temelju provedenih dokaza, na potpuno nedvojben i precizan način je utvrđeno koje su osobe sudjelovale u počinjenju ovog kaznenog djela u mjestu C. (list 185-186), a koje u mjestu H. D. (list 183-185), gdje je upravo za ove optuženike nedvosmisleno i bez bilo kakve sumnje utvrđeno da su isti sudjelovali u protuzakonitim radnjama samo i isključivo u H. D., ali ne i u C., tako da je ta činjenica u potpunosti i na pravilan način utvrđena od strane prvostupanjskog suda i u tom pogledu nema nikakvih dvojbi niti za ovaj drugostupanjski sud te stoga ne postoji nikakva proturječnost, odnosno nedostatak na koji ovi optuženici ukazuju.

I u odnosu na optuženog S. D.₁ ispravno je sud prvog stupnja otklonio kao neprihvatljivu njegovu obranu u kojoj je isti naveo da se u razdoblju od ... 1991. pa do ... 1991. nalazio u B. D. te da niti u jednom trenutku toga razdoblja nije dolazio niti je boravio na području H. D., budući da takva obrana nije potvrđena dokazima koji su provedeni tijekom dokaznog postupka i koji ukazuju na sasvim drugačije činjenično stanje.

Naime, analizirajući utvrđene činjenice koje se odnose na ovog optuženika prvostupanjski je sud u pobijanoj presudi citirao čitav niz svjedoka koji su u inkriminiranom razdoblju boravili na području H. D., koji dobro poznaju ovog optuženika te koji o tome gdje se isti nalazio u spornom razdoblju imaju neposrednih saznanja. Stoga je sud prvog stupnja analizirajući i cijeneći iskaze brojnih svjedoka pravilno utvrdio i ispravno zaključio da se i optuženi S. D.₁ u tom razdoblju nalazio upravo na području H., a ne B. D., s obzirom da su ga često vidali u uniformi i s naoružanjem te se dobro znalo da je isti u to vrijeme bio pripadnik TO D., koja se nalazila u sastavu ... odreda OŠTO K., te da je upravo on upravljao autobusom kojim su civila, koji su se nalazili u Vatrogasnom domu, prevezeni na lokaciju gdje su kasnije i likvidirani (svjedoci A. B., M. S.₁, M. Č., B. Lj., O. R., Đ. U., J. B., N. Š.₁, M. Č., M. P. T., M. Đ., D. M., J. L., M. K.₂, I. R.₂ i M. T.).

Isto tako nije u pravu optuženi B. D. kada tvrdi da dužnosnici tzv. SAO K. iz H. K. nisu imali nikakvu stvarnu vlast na području H. D., jer su na tom području isključivo vlast vršili lokalni dužnosnici iz H. D. te da on, kao komandant OŠTO K., nije imao nikakvu, čak niti formalnu, nadležnost nad pripadnicima milicije tzv. SAO K., a koji su također djelovali na području H. D.

Naime, iz suglasnih i u tom dijelu potpuno identičnih iskaza svjedoka D. K.₂, Z. T. i M. P.₂ prvostupanjski sud je ispravno zaključio kako je H. D., neposredno prije okupacije srpskih paravojskih postrojbi i za vrijeme same okupacije, imala status mjesne zajednice u sastavu općine H. K., a na temelju iskaza ovih svjedoka te pročitane dokumentacije nedvojbeno je utvrđeno da je optuženi B. D. ... .. 1991. izabran za predsjednika Skupštine općine K. na održanoj sjednici (list 1330-1332 spisa predmeta), pa je kao takav imao ovlasti i na području mjesnih zajednica koje su se nalazile u sastavu općine, odnosno obnašao je civilnu vlast i na području H. D. U odnosu na organizaciju vojne vlasti na navedenom području, u razdoblju koje je prethodilo inkriminiranom razdoblju, ali i u samom inkriminiranom razdoblju, pravilan je zaključak prvostupanjskog suda da je navedeni optuženik bio glavni vojni zapovjednik srpskih paravojskih formacija na području H. K., koje obuhvaća i područje H. D., pri čemu se sud prvog stupnja u donošenju ovakvog zaključka s pravom poziva na rješenje o imenovanju ratnog predsjedništva, koje je doneseno ... .. 1991. na Skupštini općine K. (list 1264,1336 spisa predmeta) iz kojeg proizlazi da je upravo ovaj optuženik imenovan predsjednikom ratnog predsjedništva, nakon čega je i odlukom vlade tzv. SAO K. - ministarstva ... od ... .. 1991., po komandantu TO tzv. SAO K., postavljen za komandanta OŠTO K., a u kojoj naredbi je izričito navedeno da se svi štabovi i jedinice TO na području općine K., kao i mjesnih zajednica koje su se pripojile općini K. (pa tako i MZ H. D.) te organi milicije na području općine K. podređuju OŠTO K. (list 601 spisa predmeta), gdje je dužnost komandanta obnašao upravo optuženi B. D. Slijedom svega navedenog, po ocjeni suda drugog stupnja, nije osnovan prigovor ovog žalitelja da on u inkriminiranom razdoblju nije imao nadležnosti i na području H. D. te da kao komandant OŠTO K. nije bio nadređen i pripadnicima milicije tzv. SAO K. u H. D.

Također nije u pravu ovaj optuženik kada ističe da nije imao saznanja o zatvaranju i potom likvidaciji zatočenih civila u H. D., pa zbog toga takva zatvaranja civila nije mogao niti spriječiti.

Naime, i u tom dijelu pravilna su utvrđenja prvostupanjskog suda da je optuženi B. D. u inkriminiranom razdoblju na području općine H. K. obnašao najodgovornije dužnosti, kako u strukturama civilne vlasti, tako i u strukturama vojne vlasti. To proizlazi iz iskaza svjedoka M. P.₂, S. S.₂ i D. K.₃, koji na potpuno suglasan i identičan način navode kako je u tom razdoblju ovaj optuženik bio predsjednik skupštine općine K., ali isto tako i predsjednik kriznog štaba i komandant općinskog štaba TO K., odnosno glavni vojni zapovjednik za područje općine, a koje funkcije je obnašao sve do početka ... 1992., jer iz zapisnika o održanoj sjednici skupštine općine K. od ... .. 1992. (list 1352-1354 spisa predmeta) proizlazi kako je tek na toj sjednici donesen zaključak u kojem je konstatirano da je optuženi B. D. podnio ostavku na dužnost predsjednika skupštine općine s danom .... .. 1992. Dakle, kada se imaju u vidu navedene činjenice, a s druge strane iskaz svjedoka D. K.₂, iz kojeg proizlazi da je u inkriminiranom razdoblju H. D. imala nešto više od tisuću stanovnika, da je najveći dio stanovnika hrvatske nacionalnosti prethodno već napustio navedeno područje i da je ostalo maksimalno stotinu trideset do stotinu šezdeset H., a što potvrđuje i ispitanii svjedok T. M., tada je potpuno ispravan zaključak suda prvog stupnja da se, u takvoj situaciji, nije mogla dogoditi tako masovna likvidacija civila (najmanje 75 osoba) i sve ono što je tome prethodilo, a da se za tako nešto ne bi znalo, jer se radi o jednom relativno malom prostoru s relativno malim brojem stanovnika, a posebno tako nešto nije moglo biti nepoznato pripadnicima paravojskih postrojbi i osobama koje su bile glavne u strukturama vojne i civilne vlasti, kao što je bio i optuženi B. D. Da je tome doista bilo tako i da je ovaj optuženik znao za zatvaranje civila u Vatrogasni dom u H. D., s ciljem njihove kasnije nezakonite likvidacije,

proizlazi i iz iskaza svjedoka Lj. M. koji je naveo da se na sjednicama izvršnog savjeta općine K. tijekom 1992. o tom događaju nikada nije raspravljalo, iako mu je optuženi B. D. osobno, u ... ili ... 1992., dok je još uvijek obnašao najviše civilne i vojne dužnosti u H. K., u jednom razgovoru priznao da su istiniti navodi o ubijenim civilima. Da je optuženi B. D. doista znao za zatvaranje civila, pretežito hrvatske nacionalnosti, u Vatrogasni dom u H. D., kako bi oni kasnije bili protuzakonito likvidirani na lokaciji B.-,s.“, proizlazi i iz dnevnika koji je isti osobno vodio i koji je pročitana tijekom dokaznog postupka (list 1401 spisa predmeta), gdje je ispod datuma ... .. 1991. bilo napisano nekoliko imena civila te konstatacija da su ubijeni ... .. 1991. na lokalitetu masovne grobnice B.-,s.“, a to njegovo saznanje o počinjenom zločinu potvrđuju i ispitan svjedoci M. P.1, iz čijeg iskaza proizlazi da je krajem ... 1991. razgovarao s optuženim B. D. o leševima koje je vidio u B., kojom prilikom mu je optuženik rekao da će za to netko odgovarati u H., te svjedok D. K.4, koji je u svome iskazu također potvrdio da je ovaj optuženik imao saznanja o civilima koji su odvedeni u Vatrogasni dom, rekavši mu u tom razgovoru da ne zna tko je tako nešto naredio.

Dakle, nasuprot tvrdnjama optuženog B. D. da nije znao za zatvaranje civila u Vatrogasni dom u H. D. s jasnim i nedvosmislenim ciljem da isti kasnije budu protuzakonito likvidirani, pravilno je utvrđenje prvostupanskog suda da je on, kao najodgovornija civilna i vojna osoba za područje općine H. K., a time i garant sigurnosti civilnog stanovništva za to jako dobro znao, međutim sa svoje strane, iako je zbog funkcije koju je tada obnašao imao takvih ovlasti, nije ništa poduzeo da se takvo protuzakonito ponašanje njemu podčinjenih spriječi odnosno suzbije.

Također nisu osnovani prigovori optuženog S. B.1 kojima on poriče da bi kao komandant ... odreda bio u sastavu OŠTO K. te da bi mu u inkriminiranom razdoblju optuženi B. D. bio pretpostavljeni, navodeći da se postrojba kojom je on zapovijedao nalazila u sastavu ... partizanske divizije, ... korpusa te je i financirana od strane JNA, a pretpostavljeni mu je bio R. J., s obzirom da iz provedenog dokaznog postupka proizlaze sasvim drugačija činjenična utvrđenja.

Naime, nije sporno da je optuženi S. B.1 u inkriminiranom razdoblju bio zapovjednik ... odreda koji je djelovao na području H. D. Navedena činjenica potvrđena je iskazima mnogobrojnih svjedoka koji su u tom razdoblju bili pripadnici različitih paravojnih srpskih formacija na području H. K. i H. D., a osobito iskazima svjedoka N. Č. i optuženog M. K.3 te dokumentacijom koja je pročitana tijekom dokaznog postupka, a koja se direktno odnosi na vojnu organizaciju na navedenom području.

Ispitan na ove okolnosti svjedok N. Č. u svome iskazu na jasan, uvjerljiv i decidan način navodi kako je u ... 1991. ... odred bio u sastavu općinskog štaba TO K., a što u svojoj obrani u cijelosti potvrđuje i optuženi M. K.3 navodeći kako mu je vrlo dobro poznato da je upravo optuženi S. B.1 bio komandant navedenog odreda, jer je osobno bio nazočan u H. D. kada je ovaj optuženik u tom razdoblju, prilikom postrojavanja svih pripadnika srpskih paravojnih postrojbi, sebe predstavio kao zapovjednika ... odreda. Da je ispravan zaključak suda prvog stupnja da je ... odred bio u sastavu OŠTO K., odnosno da je optuženi B. D., kao komandant OŠTO K., bio neposredno nadređeni optuženom S. B.1, kao komandantu ... odreda, proizlazi i iz činjenice da je optuženi B. D. u funkciji komandanta OŠTO K. dana ... .. 1991. donio naredbu da se u ... odred formira odjeljenje vojne policije (list 602 spisa predmeta), a za izvršenje te naredbe, između ostalih, bio je odgovoran i S. B.1, kao komandant ... odreda u sastavu OŠTO K. Iz dokumentacije u spisu proizlazi kako se u vojno-

organizacijskom pogledu OŠTO K. sastojao od tri odreda i to ... odreda, na čijem čelu je kao komandant bio M. Z., postavljen naredbom optuženog B. D. (list 1344 spisa predmeta), ... odreda, na čijem je čelu bio V. Č., te ... odreda, kojim je zapovijedao optuženi S. B.₁, pa iako se u spisu ne nalaze naredbe o postavljanju komandanata ... i ... odreda, pravilan je, logičan i životno uvjerljiv zaključak prvostupanjskog suda da su i ovi zapovjednici također postavljeni i imenovani upravo od optuženog B. D., kao i zapovjednik ... odreda. S druge strane, također je ispravan zaključak prvostupanjskog suda da je optuženi S. B.₁, kao komandant ... odreda, bio nadređen niže rangiranim zapovjednicima postrojbi koje su djelovale na području H. D., a što je bila zona odgovornosti .... odreda. To proizlazi iz čitavog niza naredbi koje je donosio optuženi S. B.₁ kao komandant ... odreda i koje su se odnosile na njemu podčinjene zapovjednike postrojbi koje su bile u sastavu ... odreda (TO D., S., Š., Ž. i C.) i koji su mu bili odgovorni za provedbu ovih naredbi. Kada se pri tome ima u vidu činjenica da je optuženi S. B.₁, kao komandant ... odreda, bio sudionik na sjednici OŠTO K., koja je održana .... 1991. (list 1375 spisa predmeta), gdje su bili prisutni i ostali komandanti odreda koji su činili OŠTO K., tada je potpuno neosnovan prigovor optuženog S. B.₁ da se ... odred nikada nije nalazio u sastavu OŠTO K. te da mu optuženi B. D. nije bio neposredno nadređeni, budući da utvrđene činjenice ukazuju upravo na suprotne zaključke.

Također je neosnovan prigovor ovog žalitelja u kome ističe da on nije znao kako pripadnici njemu podređenih postrojbi nezakonito odvođe i zatvaraju civilno stanovništvo s ciljem njihove kasnije protuzakonite likvidacije te da bi u konkretnom slučaju on postupao protivno pravilima međunarodnog prava o sigurnosti i zaštiti civila, a kako to, po njegovom mišljenju, pogrešno zaključuje prvostupanjski sud.

Naime, i u odnosu na ove odlučne činjenice sud prvog stupnja je na temelju iskaza svjedoka N. V., M. K.₆, M. K.₂ i J. J. potpuno ispravno utvrdio kako je optuženi S. B.₁, kao komandant ... odreda, bio odgovoran za sve ono što se događalo na području djelovanja tog odreda, pa tako i za područje H. D., isti je bio nadređen jedinicama TO koje su sačinjavale ... odred, odnosno njihovim zapovjednicima te pripadnicima milicije tzv. SAO K., koja je djelovala u okviru TO D., kao njezin sastavni dio, a upravo su pripadnici tih postrojbi, kako to pravilno zaključuje i prvostupanjski sud, sudjelovali u nezakonitom zatvaranju civilnog stanovništva, pretežito hrvatske nacionalnosti, u Vatrogasni dom u H. D., s ciljem njihove kasnije nezakonite likvidacije. Stoga je pravilan zaključak suda prvog stupnja da je i ovaj optuženik, kao jedna od najodgovornijih vojnih osoba na području H. D., iako nije neposredno sudjelovao u ovakvim protuzakonitim radnjama, zbog malog prostora i malog broja stanovnika na tom području te funkcije koju je obnašao, poput optuženog D., za to znao i navedena činjenica bila mu je bila jako dobro poznata pa iako je bio dužan sa svoje strane poduzeti odgovarajuće aktivnosti iz svoje nadležnosti, a kako bi tako nešto suzbio odnosno kako bi u tome spriječio osobe koje su mu bile podređene, on to nije učinio.

U odnosu na žalbene tvrdnje optuženog S. B.₁ da nema niti jednog svjedoka koji bi mogao potvrditi da je on naredio likvidaciju civila odnosno da je sudjelovao u toj likvidaciji te da bi imao bilo što s ovim zločinima, potrebno je napomenuti da ovaj optuženik pobijanom presudom nije niti proglašen krivim da bi naredio likvidaciju ili da bi u njoj na bilo koji način osobno i neposredno sudjelovao, što pravilno utvrđuje i prvostupanjski sud, već se njegova odgovornost sastoji u tome što kao komandant ... odreda nije ništa poduzeo da se takvo protuzakonito ponašanje njemu podčinjenih pripadnika srpskih paravojnih postrojbi u samom početku nelegalnog zatvaranja sa ciljem likvidacije spriječi odnosno suzbije.

Također nije u pravu ovaj žalitelj kada ističe da je činjenično stanje nepotpuno utvrđeno s obzirom da je prvostupanjski sud odbio prijedloge obrane da se tijekom dokaznog postupka ispituju u svojstvu svjedoka S. D.⁴ i I. K., na okolnost osobe optuženika, da se izvrši uvid u knjigu N. K., zapisnik o primopredaji umjetničkih djela i dopis A. Z., na okolnost spašavanja i daljnjeg zbrinjavanja umjetničke zbirke od 378 eksponata, smatrajući da osobe koje čine takve stvari nisu spojive s osobama koje čine ratne zločine.

Međutim, suprotno ovakvim tvrdnjama ovog optuženika prvostupanjski sud je ispravno zaključio u pobijanoj presudi da se radi o dokaznim prijedlozima koji se ne odnose na utvrđivanje odlučnih činjenica u ovom kaznenom predmetu, o čemu je dao jasne, razumljive i dostatne razloge (stranica 323. i 324. obrazloženja), koje i ovaj sud, kao sud drugog stupnja, u cijelosti prihvaća pa se ovaj žalitelj, radi nepotrebnog ponavljanja, u tom dijelu upućuje na razloge koje je dao prvostupanjski sud.

Stoga, u odnosu na žalbenu osnovu pogrešnog i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, zaključno treba napomenuti da je prvostupanjski sud, ocjenjujući vjerodostojnost svih ispitanih svjedoka i vjerodostojnost i uvjerljivost njihovih iskaza, a koji su iskazivali u odnosu na naprijed navedene optuženike, s pravom iskaze svjedoka, na koje se poziva prilikom utvrđivanja odlučnih činjenica, prihvatio kao uvjerljive i vjerodostojne, budući su isti iskazivali o svojim osobnim i neposrednim saznanjima, mnogi od njih su također bili pripadnici srpskih paravojskih formacija u tom istom inkriminiranom razdoblju, neki od njih su bili u prijateljskim, bliskim ili rodbinskim odnosima s ovim optuženicima, pa stoga nemaju niti jednog razloga neosnovano i lažno teretiti ove optuženike za nešto što oni nisu učinili i u čemu nisu sudjelovali. Zbog toga se njihovi iskazi, i po ocjeni drugostupanjskog suda, doista mogu vrednovati kao uvjerljivi, istiniti, objektivni i nepristrani. Sagledavajući sve provedene dokaze u cjelini, po ocjeni suda drugog stupnja, upravo iskazi ovih svjedoka se, uz određene manje različitosti i nepreciznosti, ali ne u odnosu na bitne i odlučne činjenice, međusobno nadopunjuju i u suštini svi oni gotovo identično govore o načinu prikupljanja civila iz njihovih domova, njihovom smještaju u prostorije Vatrogasnog doma i stradavanju na lokaciji gdje su kasnije likvidirani, pri čemu vjerodostojnost iskaza ovih svjedoka žalbama optuženika ni na koji način nije dovedena u sumnju.

Kako žalbeni navodi optuženih B. D., S. B.¹, M. J., M. K.¹, S. R., V. R. i S. D.¹ nisu doveli u sumnju pravilnost i potpunost utvrđenog činjeničnog stanja u pobijanoj presudi, zbog navedenog su neutemeljene i njihove žalbe zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

U odnosu na povredu kaznenog zakona:

Žaleći se zbog ove žalbene osnove optuženi B. D. i S. B.¹ smatraju da je prvostupanjski sud pogrešno i na njihovu štetu primijenio odredbe materijalnog prava, s obzirom da oni u inkriminiranom razdoblju nisu imali niti formalnu, a niti faktičnu vlast u odnosu na podčinjene pripadnike srpskih paravojskih postrojbi pa stoga nisu niti mogli počinuti kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz članka 120. stavka 1. u vezi članka 28. OKZ RH, kako je to opisano u činjeničnom djelu izreke pobijane presude.

Za razliku od ovih optuženika optuženi M. J., M. K.¹, S. R. i V. R., žaleći se zbog ove žalbene osnove, smatraju da je prvostupanjski sud u prvostupanjskoj presudi pogrešno zaključio da se radi o kaznenom djelu ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, budući da

odvođenje civila iz njihovih domova i njihovo dovođenje u prostorije Vatrogasnog doma, po njihovom mišljenju, predstavlja kazneno djelo oružane pobune, a ne kazneno djelo ratnog zločina, a za koje djelo treba primijeniti odredbe Zakona o općem oprost, dok optuženi S. i V. R. podredno navode da bi se eventualno moglo raditi i o kaznenom djelu iz članka 123. stavka 2. OKZ RH (pripadnik skupine odgovorne za počinjenje kaznenog djela ratnog zločina).

Suprotno ovakvim tvrdnjama navedenih žalitelja, ovaj sud, kao sud drugog stupnja, smatra da je prvostupanjski sud pravilno ocijenio sve provedene dokaze, o čemu je već bilo govora, te stoga smatra da je isti u potpunosti i na pravilan način utvrdio činjenično stanje u odnosu na svakog od ovih optuženika i radnje koje su poduzeli te osnovano zaključio da su optuženi B. D. i S. B.₁ počinili kazneno djelo iz članka 120. stavka 1. u vezi članka 28. OKZ RH, dok su M. J., M. K.₁, S. R. i V. R. počinili kazneno djelo iz članka 120. stavka 1. OKZ RH.

Naime, u odnosu na optužene D. i B.₁ pravilno je sud prvog stupnja utvrdio da se radi o osobama koje su formalno i stvarno bile na zapovjednim dužnostima i to kao zapovjednici OŠTO K. (optuženi D.) odnosno ... odreda OŠTO K. (optuženi B.₁) te su kao takvi imali formalnu i faktičnu moć zapovijedanja nad sebi podčinjenima pripadnicima navedenih postrojbi. Za to utvrđenje formalne, ali i stvarne mogućnosti zapovijedanja sud prvog stupnja je izveo brojne dokaze te je s potpunom sigurnošću i bez bilo kakve dvojbe, u odnosu na ove optuženike, utvrdio da su u inkriminiranom razdoblju raspolagali efikasnim sredstvima zapovijedanja te da su imali direktna saznanja o tome što su njima podčinjeni poduzimali u odnosu na zabranjene radnje prema civilnom stanovništvu. Stoga, i po mišljenju Vrhovnog suda Republike Hrvatske, s potpunom izvjesnošću je utvrđeno da su ovi optuženici bili upoznati s protuzakonitim aktivnostima koje su njihovi podčinjeni poduzimali prema civilnom stanovništvu, međutim, iako su to bili u mogućnosti, nisu poduzeli ništa da se takvo postupanje njima podčinjenih spriječi odnosno na adekvatan i efikasan način suzbije.

U tom pogledu na ovakvo pravilno i potpuno utvrđeno činjenično stanje prvostupanjski je sud ispravno, u odnosu na ove optuženike, primijenio odredbe kaznenog zakona iz članka 120. i članka 28. OKZ RH, navodeći kako su isti kazneno djelo protiv civilnog stanovništva počinili nečinjenjem. Pritom treba napomenuti da iako iz zakonskog opisa kaznenog djela iz članka 120. stavka 1. OKZ RH direktno ne proizlazi da se ono može izvršiti i nečinjenjem („Tko...naredi...ili tko počini...“) u konkretnom slučaju se ipak radi o tzv. zakonski nereguliranom nepravom kaznenom djelu nečinjenja, koje se, kao takvo, može izvršiti činjenjem, ali isto tako i nečinjenjem (komisivno-omisivni delikt).

Naime, ovi optuženici su pobijanom presudom proglašeni krivima da su kao predsjednik ratnog predsjedništva općine K. i komandant OŠTO K. (optuženi D.) i kao komandant ... odreda OŠTO K. (optuženi B.₁) protivno odredbama međunarodnog konvencijskog prava o zaštiti građanskih osoba za vrijeme rata bili svjesni da su na području svoga djelovanja, kao vojni zapovjednici, odgovorni za primjenu međunarodnih humanitarnih propisa, a znajući da njima podređeni pripadnici srpskih paravojskih postrojbi nezakonito zatvaraju civilno stanovništvo, pretežito hrvatske nacionalnosti, s ciljem njihove kasnije likvidacije, u okviru svojih ovlasti nisu ništa poduzeli da se takvo nedopušteno postupanje spriječi ili suzbije. U tom smislu, po ocjeni suda drugog stupnja, pravilno je prvostupanjski sud utvrdio kako ovi optuženici nisu u konkretnom slučaju ispunili svoju garantnu obvezu s obzirom da nisu poduzeli niti jednu radnju da se počinitelji kaznenih djela, a koji su

nečovječno postupali prema civilnom stanovništvu, u tome spriječe odnosno da ih se u tome na efikasan način suzbije. Ta njihova obveza upravo i proizlazi iz garantne funkcije koju su kao formalni i stvarni vojni zapovjednici na terenu imali prema sebi podčinjenim pripadnicima srpskih paravojskih postrojbi, jer su im u vojnoj hijerarhiji bili nadređeni i kao takvi pravno su bili dužni nadzirati i spriječiti sebi podčinjene da postupaju protivno propisima i čine kaznena djela. To drugim riječima znači da su isti, u smislu odredbe članka 28. OKZ RH, propuštanjem tih činidbi koje su pravno bili dužni izvršiti, i sami počinili kazneno djelo nečinjenjem. Da su ovi optuženici ispunili svoju garantnu obvezu i da su, kada su bili upoznati s činjenicom zbog čega se ovi civili prikupljaju i zatvaraju u Vatrogasni dom u H. D., u okviru svojih ovlasti, kao vojni zapovjednici, poduzeli sve nužne i odgovarajuće radnje da se to spriječi ili suzbije, tada se predmetna protupravna postupanja ne bi niti dogodila i u takvoj situaciji neposredni izvršitelji nezakonitih radnji, kojima se ostvaruju obilježja kaznenog djela iz članka 120. stavka 1. OKZ RH, tj. ostali optuženici, takvo njihovo toleriranje niti ne bi doživjeli kao prešutno odobravanje njihovih protupravnih aktivnosti odnosno kao prešutno danu zapovijed za nezakonito prikupljanje i odvođenje civila u cilju njihove kasnije protuzakonite likvidacije.

Dakle, imajući u vidu sve naprijed navedeno, pravilno je sud prvog stupnja zaključio da su optuženi D. i B.¹ odgovorni za sve te radnje koje su poduzeli preostali optuženici kao neposredni izvršitelji i njihovi podređeni, jer su im upravo na naprijed opisani način isti direktno omogućili neposredno izvršenje kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, čime su i oni sami, radnjom nečinjenja, počinili predmetno kazneno djelo, bez obzira što u tome nisu neposredno sudjelovali.

S druge strane u odnosu na optužene J. i K.¹ pravilno je prvostupanjski sud utvrdio da su oni, kao zapovjednici TO D. (optuženi J.) odnosno milicije tzv. SAO K. (optuženi K.¹), svojim podčinjenim pripadnicima ne samo naredili odvođenje civila, pretežito hrvatske nacionalnosti, iz njihovih domova i njihovo dovođenje u prostorije Vatrogasnog doma u H. D., radi njihove kasnije likvidacije, već su u tome i neposredno sudjelovali, zajedno sa sebi podčinjenim pripadnicima, dok je u odnosu na optužene S. i V. R. utvrđeno da su isti, u svojstvu pripadnika milicije tzv. SAO K., samo sudjelovali u ovakvom protuzakonitom uhićenju i zatvaranju civilnog stanovništva, s obzirom da nisu imali zapovjednu moć. Pri tome, međutim, valja istaći da je u članku 120. stavku 1. OKZ RH u potpunosti izjednačena kaznena odgovornost kako naredbodavca, tako i neposrednog izvršitelja te su u tom smislu optuženi J. i K.¹ pravilno po sudu prvog stupnja proglašeni krivima da su postupali kao naredbodavci, ali isto tako i kao neposredni izvršitelji, dok su optuženi S. i V. R. proglašeni krivima da su postupali isključivo kao neposredni izvršitelji. U odnosu na žalbene prigovore ovih optuženika da se ne radi o ratnom zločinu protiv civilnog stanovništva, već o oružanoj pobuni, treba napomenuti da se inkriminirano ponašanje ovih optuženika ne može podvesti pod bitna obilježja kaznenog djela oružane pobune iz članka 235. stavka 1. Krivičnog zakona Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 25/77., 50/78., 25/84., 52/87., 43/89., 8/90., 9/91., 33/92., 39/92., 77/92 91/92., 32/93., 38/93., 28/96. i 30/96. - dalje: KZRH), kao što se inkriminirano ponašanje optuženih S. i V. R. ne može podvesti niti pod bitna obilježja kaznenog djela organiziranja grupe i poticanja na počinjenje genocida i ratnih zločina iz članka 123. stavka 1. OKZ RH (pripadnik skupine).

Naime, u konkretnom slučaju, kako je to opisano u činjeničnom djelu izreke pobijane presude, ne radi se isključivo o učestvovanju ovih optuženika u oružanoj pobuni koja je organizirana radi protivljenja određenim odlukama, propisima odnosno mjerama nadležnih

tijela vlasti s ciljem ugrožavanja ustrojstva, sigurnosti i ustavnog poretka Republike Hrvatske, niti se radi o pukoj činjenici pripadnosti određenoj skupini koja je organizirana radi vršenja kaznenih djela genocida i ratnog zločina, već su svi ovi optuženici, sudjelujući u takvoj pobuni, kao pripadnici naoružanih paravojskih skupina, protuzakonito naređivali odnosno sudjelovali u zatvaranju civilnog stanovništva, posljedicom čega su isti na lokaciji B.-,s.“ naknadno i ubijeni. Time su, nasuprot tvrdnjama ovih optuženika, ostvareni upravo elementi bića kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, koje kazneno djelo je izrijekom izuzeto od primjene općeg oprosta, a ne kaznenih djela koja sugeriraju optuženici.

Stoga je prvostupanjski sud osnovano i ispravno zaključio kako su ovi optuženici, na način kako je to opisano u činjeničnom opisu izreke presude, svaki na svoj način, sudjelovali u protupravnom odvođenju i zatvaranju civila, pretežito hrvatske nacionalnosti, na način koji je u suprotnosti s međunarodnim konvencijama o zaštiti civila za vrijeme oružanih sukoba.

Naime, odredbom članka 51. Dopunskog protokola uz Ženevsku konvenciju od 12. kolovoza 1949. godine o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba (Protokol I.) (dalje: Konvencija) propisane su mjere zaštite civilnog stanovništva, a odredbom članka 75. stavkom 1. Konvencije propisan je minimum zaštite civilnog stanovništva za vrijeme trajanja ovakvih sukoba, dok je odredbom stavka 2. ovog istog članka izričito zabranjeno, između ostalog, nasilje nad životom, zdravljem ili fizičkim ili mentalnim blagostanjem ljudi, naročito ubojstvo.

Slijedom svega navedenog žalbe ovih optuženika nisu osnovane niti u ovom dijelu, jer je sud prvog stupnja, na potpuno i pravilno utvrđeno činjenično stanje, pravilno primijenio odgovarajuće odredbe materijalnog zakona, a ispitivanjem prvostupanjske presude sukladno članku 379. stavku 1. točki 2. ZKP/97. nije utvrđeno da bi bio povrijeđen kazneni zakon na štetu kojeg od optuženika, po bilo kojoj osnovi iz članka 368. ZKP/97.

U odnosu na odluku o kazni:

Kako žalbe optuženih B. D., V. R. i S. D.¹ zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja i povrede kaznenog zakona izjavljene u njihovu korist, sukladno članku 382. ZKP/97., sadrže u sebi i žalbe na odluku o kazni, to je pobijana presuda povodom njihovih žalbi ispitana po službenoj dužnosti i u tom pravcu. Po ocjeni ovog drugostupanjskog suda niti u tom dijelu žalbe nisu osnovane budući da su ovi optuženici osuđeni na primjerene kazne koje u pravoj mjeri i u potpunosti izražavaju individualiziranu, zakonom predviđenu društvenu osudu zbog počinjenih kaznenih djela i posljedica koje su nastupile i izrečenim kaznama zatvora u odnosu na ove optuženike u cijelosti će se ostvariti svrha kažnjavanja u smislu specijalne i generalne prevencije.

S druge strane nisu u pravu optuženi S. B.¹, M. J., M. K.¹ i S. R. kada ističu da im je prvostupanjski sud u pobijanoj presudi izrekao prestroge kazne.

Razmatrajući povodom izjavljenih žalbi osnovanost odluke o kazni ovaj sud je ocijenio da je sud prvog stupnja pravilno i potpuno utvrdio sve one okolnosti koje su od utjecaja da kazna po vrsti ili mjeri bude lakša ili teža za počinitelja, pa je tako potpuno opravdano utvrdio da na strani ovih optuženika njihovu neosuđivanost treba cijiniti kao olakotnu okolnost, međutim imajući u vidu činjenicu da nisu utvrđene neke druge posebno olakotne okolnosti, uz utvrđene otegotne okolnosti, pravilno je zaključio da činjenica njihove

dosadašnje neosuđivanosti nije od takvog značaja da bi, samo zbog toga, trebalo izreći blaže kazne od izrečenih. Naime, s pravom je sud prvog stupnja kao posebno otegotne okolnosti cijenio činjenicu da je kazneno djelo počinjeno prema mahom starijem stanovništvu, nemoćnim i bolesnim ljudima koji nisu bili u mogućnosti pružiti bilo kakav otpor i koji zbog svoje dobi i zdravstvenog stanja nisu nikome predstavljali bilo kakvu opasnost.

Stoga i ovaj sud nalazi da su kazne zatvora u trajanju od po petnaest godina za optužene B. D., S. B.₁ i S. D.1 te kazne zatvora od po dvadeset godina za optužene M. J., M. K.₁, S. R. i V. R. primjerene svim prethodno utvrđenim olakotnim i otegotnim okolnostima, težini počinjenih djela, posljedicama koje su nastupile i ličnostima samih optuženika, a upravo takvim kaznama ostvarit će se sve zakonom predviđene svrhe kažnjavanja, prvenstveno zahtjevi specijalne i generalne prevencije. Blaže kazne, za koje se u žalbama zalažu optuženi S. B.₁, M. J., M. K.₁ i S. R., u konkretnoj situaciji ne bi bile primjerene naprijed navedenim i utvrđenim okolnostima i njima se ne bi mogla postići zakonska svrha kažnjavanja.

Slijedom svega navedenog i žalbe optuženika izjavljene zbog odluke o kazni također su neosnovane.

U odnosu na troškove kaznenog postupka:

Žaleći se zbog odluke o troškovima kaznenog postupka optuženi S. B.₁ ističe kako je u tom dijelu pobijana presuda donesena protivno zakonskim odredbama budući da mu je naloženo plaćanje troškova za zastupanje po branitelju po službenoj dužnosti, iako ga je tijekom postupka zastupao izabrani branitelj, odvjetnik V. D., a za ostale troškove koji su mu naloženi (troškovi za svjedoke, sudske vještake, putne troškove predsjednice vijeća i zapisničara) navodi da zbog materijalne situacije u kojoj se nalazi nije u mogućnosti iste platiti.

Za razliku od ovog optuženika optuženi M. K.₁, pobijajući odluku o troškovima kaznenog postupka, ističe u uvodnom dijelu žalbe da se žali i zbog odluke o troškovima, međutim pritom u izjavljenoj žalbi ne obrazlaže zbog čega smatra da je takva odluka pogrešno donesena.

Međutim, nasuprot žalbenim navodima ovih optuženika, po ocjeni suda drugog stupnja, pravilno je prvostupanjski sud odlučio da su isti, budući da su pobijanom presudom oglašeni krivima zbog počinjenja utuženog kaznenog djela, dužni platiti troškove kaznenog postupka koji se odnose na njih, pa tako i troškove iz članka 119. stavka 2. točke 7. ZKP/97. (nagrada i nužni izdaci za postavljenog branitelja po službenoj dužnosti), a što je sud prvog stupnja dostatno i valjano obrazložio u prvostupanjskoj presudi. Pritom treba napomenuti da se navedeni troškovi mogu otplaćivati i obročno ukoliko optuženici, zbog svoje materijalne situacije, nisu u mogućnosti sve troškove platiti odjednom. Ukoliko bi se, međutim, naknadno utvrdile okolnosti koje bi u smislu članka 122. stavka 4. ZKP/97. opravdavale oslobođenje optuženika od dužnosti da nadoknadi troškove kaznenog postupka, tada predsjednik vijeća suda prvog stupnja može u tom smislu donijeti i zasebno rješenje.

Slijedom navedenog neosnovane su i žalbe optuženika u odnosu na troškove kaznenog postupka.

Budući da žalbama optuženika nije dovedena u sumnju osnovanost i zakonitost pobijane presude, to je sukladno odredbi članka 387. ZKP/97. odlučeno kao u izreci.

Zagreb, 25. rujna 2019.

Zapisničarka:
Marijana Kutnjak Čaleta, v. r.

Predsjednica vijeća:
Vesna Vrbećić, v. r.